

תורה עומדת מפני לומדיה

לעמוד מפני תורה וחכמים

1. מהו לעמוד מפני לומדיה – סוף הסוגיה בדף לג.
2. דברי רבא על רשותו של רב למחול על כבודו

1. תלמוד בבלי מסכת מכות דף כב עמוד ב

גמ'. מ"ט? אי כתיב ארבעים במספר, הוה אמינא ארבעים במניינא, השתא דכתיב במספר ארבעים, מנין שהוא סוכם את הארבעים. אמר רבא: כמה טפשי שאר אינשי דקיימי מקמי ספר תורה ולא קיימי מקמי גברא רבה, דאילו בס"ת כתיב ארבעים, ואתו רבנן בצרו חדא.

האם התוכן נובע מהפרשן או מהמפורש?

2. מסכתות קטנות מסכת אבות דרבי נתן נוסחא א פרק טו

מה היה קפדנותו של שמאי הזקן אמרו מעשה באדם אחד שעמד לפני שמאי אמר לו רבי תורות יש לכם. אמר לו שתים אחת בכתב ואחת בעל פה. אמר לו את שבכתב אני מאמין לך את שבעל פה אני מאמין לך. גער בו והוציאו בנזיפה. בא לפני הלל אמר לו רבי כמה תורות נתנו. אמר לו שתים אחת בכתב ואחת בעל פה. אמר לו בכתב אני מאמינך בעל פה אין אני מאמינך. אמר לו בני שב כתב לו אלף בית. אמר לו מה זו אמר לו אלף. אמר לו אין זה אלף אלא בית. אמר לו מהו זה. א"ל בית. אמר לו אין זה בית אלא גימל. אמר לו מנין אתה יודע שזה אלף וזה בית וזה גימל. אלא כך מסרו לנו אבותינו הראשונים שזה אלף וזה בית וזה גימל כשם שקבלת זו באמונה כך קבל עליך זו באמונה:

מי אמין יותר תושב"כ או תושב"ע?

מי תלוי מי – התורה בחכמים או חכמים בתורה?

3. מדרש תנחומא (ורשא) פרשת כי תשא סימן לד

ויאמר ה' אל משה כתב לך את הדברים האלה, זשה"כ אכתב לו רובי תורתתי כמו זר נחשבו (הושע ח) א"ר יהודה בר שלום כשאמר הקב"ה למשה כתב לך בקש משה שתהא המשנה בכתב ולפי שצפה הקב"ה שאומות העולם עתידין לתרגם את התורה ולהיות קוראין בה יונית והם אומרים אנו ישראל ועד עכשיו המאזנים מעויין (ס"א מצויין) אמר להם הקב"ה לעכ"ם אתם אומרים שאתם בני איני יודע אלא מי שמסטורין שלי אצלו הם בני ואיזו היא זו המשנה שנתנה על פה והכל ממך לדרוש מה יתרונה של תורה שבע"פ על פני התורה שבכתב לפי המדרש?

4. ספר העיקרים מאמר שלישי פרק כג

ולפירוש הזה מתורה שבכתב שמסר משה ליהושע ויהושע לבאים אחריו הוא שקראו תורה שבעל פה, לפי שאי אפשר שיבא הפירוש הזה בכתב, כי בכתב הוא יפול גם כן הספק שאמרנו שיפול בכתב הראשון, ויצטרך פירוש לפירוש וכן לבלתי תכלית, כמו שקרה לחבור המשניות שהוא פירוש תורה שבכתב שנפל בו מן הספק והמבוכה עד שהוצרך לפירוש אחר, והוא חבור התלמוד שעשה רב אשי לפרש המשניות, וכן התלמוד שהוא פירוש המשניות הוצרך לפירוש גם כן ורבו עליו הפירושים וחלוקי הסברות, וכן על הפירושים גם כן, ולזה הוא מבואר שאי אפשר שתהיה התורה שבכתב שלמה אם לא בהמצא עמה הפירוש הזה על פה, וזהו הנקרא תורה שבעל פה.

ועל זה הוא שאמרו רבותינו ז"ל לא כרת הקדוש ברוך הוא ברית עם ישראל אלא בשביל תורה שבעל פה, וזה לפי שאין מציאות להבנת התורה שבכתב אלא עם תורה שבעל פה. ועוד לפי שאי אפשר שתהיה תורת

השם יתברך שלמה באופן שתספיק בכל הזמנים. לפי שהפרטים המתחדשים תמיד בעיני האנשים, במשפטים והדברים הנפעלים הם רבים מאד משיכללם ספר, על כן נתנו למשה בסיני על פה דרכים כוללים נרמזו בתורה בקצרה, כדי שעל ידם יוציאו החכמים שבכל דור ודור הפרטים המתחדשים.

מדרש יוצר או מקיים

5. שמות פרק כא

(כב) וְכִי יִנְצְוּ אַנְשֵׁים וְנִגְפוּ אִשָּׁה הָרָה וַיֵּצְאוּ יְלָדֶיהָ וְלֹא יִהְיֶה אִסּוֹן עָנוּשׁ יַעֲנֵשׁ כַּאֲשֶׁר יִשִּׁית עָלָיו בְּעַל הָאִשָּׁה וְנָתַן בְּפָלְלִים: (כג) וְאִם אִסּוֹן יִהְיֶה וְנָתַתָּה נֶפֶשׁ תַּחַת נַפְשׁוֹ: (כד) עֵינַי תַּחַת עֵינַי שֵׁן תַּחַת שֵׁן יָד תַּחַת יָד רֶגֶל תַּחַת רֶגֶל: (כה) כְּנִיָּה תַּחַת כְּנִיָּה פֶּצַע תַּחַת פֶּצַע חֲבוּרָה תַּחַת חֲבוּרָה: ס

6. ספר מורה הנבוכים חלק שלישי פרק מא

המצות אשר כלל אותם הכלל הששי, הם לקחת הדין מן החוטא, ותועלתם בכלל ידועה וכבר זכרנוה, ואמנם פרטיהם ודין כל חלק שבא בהם שמע אותם, שם עונש כל חוטא לזולתו בכלל שיעשה בו כמו שעשה בשוה, אם הזיק בגוף יזק בגופו, ואם הזיק בממון יזק בממונו, ויש לבעל הממון למחול ולהקל, אמנם ההורג לבד לחוזק חטאתו אין מקילין לו כלל ולא ילקח ממנו כופר, ולא רץ לא יכופר לדם אשר שופך בה כי אם בדם שופכו, ומפני זה אילו היה הנהרג שעה אחת או ימים והוא מדבר ושכלו טוב ויאמר הניחו הורגי הנה מחלתי וסלחתי לו אין שומעים לו, אבל נפש בנפש בהכרת, בהשוות הקטן לגדול והעבד לבן חורין והחכם לסכל, שאין בכל חטאת האדם יותר גדול מזה, ומי שחסר אבר יחוסר אבר, כאשר יתן מום באדם כן יתן בו,

ולא תטריד רעיוןך בהיותנו עונשים הנה בממון, כי הכונה הנה לתת סבת הפסוקים ולא סבת דברי התלמוד, ועם כל זה יש לי במה שאמרו בו התלמוד דעת ישמע פנים בפנים

7. שמות פרק כא

(ה) וְאִם אָמַר יֹאמַר הָעֶבֶד אֶהְבֵּיתִי אֶת אֲדֹנָי אֶת אִשְׁתִּי וְאֶת בְּנֵי לֵא אֲצַא חֶפְשִׁי: (ו) וְהִגִּישׁוּ אֲדֹנָיו אֶל הָאֱלֹהִים וְהִגִּישׁוּ אֶל הַדָּלֶת אוֹ אֶל הַמְּזוּזָה וְרָצַע אֲדֹנָיו אֶת אֲזָנוֹ בַּמַּרְצֵעַ וְעָבְדוּ לְעֵלָם: ס

8. הגר"א - אדרת אליהו לפרשת משפטים

או אל המזוזה - פשטא דקרא גם המזוזה כשרה, אבל הלכה עוקרת המקרא, וכן ברובה של פרשה זו וכן בכמה פרשיות שבתורה. והן מגדולת תורתנו שבעל פה שהיא הלכמה למשה מסיני והיא מתהפכת כחומר חותם... וכל וכ"ש (מכות כב:) כמה טפשאי הני אינשי דקיימי מקמי ספר תורה וכו'.

וכן בפיגול ורוב התורה. וכן במרצע

ואם אסון יהיה - ...והלכה עוקרת מקרא.

וגם בעליו יומת - גם כן הלכה עוקרת מקרא.

9. תלמוד בבלי מסכת סוכה דף לה עמוד א

תנו רבנן: +ויקרא כג+ פרי עץ הדר - עץ שטעם עצו ופריו שוה, הוי אומר זה אתרוג...

רבי אומר: אל תקרי הדר אלא הדר, מה דיר זה - יש בו גדולים וקטנים, תמימים ובעלי מומין, הכי נמי - יש בו גדולים וקטנים תמימים ובעלי מומין. - אטו שאר פירות לית בהו גדולים וקטנים תמימים ובעלי מומין? - אלא הכי קאמר: עד שבאין קטנים עדיין גדולים קיימים.

רבי אבהו אמר: אל תקרי הדר אלא (הדר) - דבר שדר באילנו משנה לשנה. בן עזאי אומר: אל תקרי הדר אלא (איזור), +מסורת הש"ס: [הדור]+ שכן בלשון יווני קורין למים (איזור) +מסורת הש"ס: [הדור]+ ואיזו היא שגדל על כל מים - הוי אומר זה אתרוג.

10. מכילתא דרבי ישמעאל משפטים - מס' דנזיקין משפטים פרשה ג

שארה. אלו מזונותיה, וכן הוא אומר +מיכה ג ג+ ואשר אכלו שאר עמי, וכתוב +תהלים עח כז+

וימטר עליהם כעפר שאר; כסותה, כמשמעו; ועונתה, זו דרך ארץ שנאמר +בראשית לד ב+ וישכב אותה ויענה, דברי רבי יאשיה.

רבי יונתן אומר, שארה כסותה, כסות שהוא נופל לשארה, אם היתה ילדה, לא יתן לה של זקנה, זקנה, לא יתן לה של ילדה; ועונתה, שלא יתן לה של ימות החמה בימות הגשמים, ולא של ימות הגשמים בימות החמה, אלא נותן לה כל אחד ואחד בעונתה; מזונתיה מנין, אמרת ק"ו ומה דברים שאינן קיום נפש, אי אתה רשאי למנע ממנה, דברים שהם קיום נפש, דין הוא שלא תהא רשאי למנוע הימנה; דרך ארץ מנין, אמרת ק"ו ומה דברים שלא נשאת עליהם מתחלה, אינו רשאי למנע הימנה, דברים שנשאת עליהם מתחלה, דין הוא שלא יהא רשאי למנע הימנה.

ר' אומר שארה זו דרך ארץ, שנ' +ויקרא יח ו+ איש איש אל כל שאר בשרו וכתוב +שם שם /ויקרא יח/ יג - יד+ שאר אביך, שאר אמך; כסותה כמשמעו; עונתה אלו מזונות, שנא' +דברים ח ג+ ויענך וירעיבך.

11. תלמוד בבלי מסכת שבת דף מט עמוד ב

הא דתנן אבות מלאכות ארבעים חסר אחת כנגד מי? אמר להו רבי חנינא בר חמא: כנגד עבודות המשכן. אמר להו רבי יונתן ברבי אלעזר כך אמר רבי שמעון ברבי יוסי בן לקוניא: כנגד מלאכה מלאכתו ומלאכת שבתורה - ארבעים חסר אחת.

תורה שלו היא

12. רמב"ם הלכות ממרים פרק א הלכה א

בית דין הגדול שבירושלים הם עיקר תורה שבעל פה, והם עמודי ההוראה ומהם חק ומשפט יוצא לכל ישראל, ועליהן הבטיחה תורה שנאמר על פי התורה אשר יורוך זו מצות עשה, וכל המאמין במשה רבינו ובתורתו חייב לסמוך מעשה הדת עליהן ולישען עליהן.

13. הקדמת ר' אריה לייב לספרו קצות החושן

וכבר אמרו בגמרא: לא כרת הקב"ה ברית עם ישראל אלא בשביל תורה שבעל-פה שנאמר 'כי על פי הדברים האלה כרתי אתך ברית ואת ישראל', והוא כריתת ברית והאהבה הנפלאה שנתן לנו תורה שבעל-פה במתנה גמורה כפי הכרעת החכמים. ואמרו בש"ס תורה רובה בעל-פה ומיעוטה בכתב שנאמר 'אכתוב להם רובי תורתך כמו זר נחשבו' והיינו דאם היה הכל בכתב מיד ה' עלינו השכיל - אנחנו כמו זר נחשבנו - כי מה לשכל האנושי להבין בתורת ה', אבל תורה שבעל פה משלנו הוא

14. הקדמת ר' משה פיינשטיין לשר"ת אגרות משה

...אבל הוא מטעם שהנכון לעניות דעתי, שהיו מחויבין חכמי הדורות האחרונים להורות אף שלא היו נחשבין הגיעו להוראה בדורות חכמי הגמרא, שיש ודאי לחוש אולי לא כיוונו אמיתות הדין כפי שהוא האמת כלפי שמיא, אבל האמת להוראה כבר נאמר בו לא בשמים היא, אלא כפי שנראה להחכם אחרי שעייין כראוי לברר ההלכה בש"ס ובפוסקים, כפי כוחו בכובד ראש וביראה מהש"ת, ונראה לו שכך הוא פסק הדין, הוא האמת להוראה ומחוייב להורות כן, אף אם בעצם גליא כלפי שמיא שאינו כן הפירוש. ועל כזה נאמר שגם דבריו דברי אלקים חיים, מאחר שלו נראה הפירוש כמו שפסק ולא היה סתירה לדבריו, ויקבל שכר על הוראתו אף שהאמת אינו כפירוש...

וכשיהיה מחלוקת יעשו כפי הבנת רוב חכמי התורה, אף שאפשר שלא נתכוונו להאמת ולא היה דעת הקב"ה כן. דהקב"ה נתן את התורה לישראל שיעשו ויבינו את הכתוב ואת המסור בע"פ בסיני לפי הבנתם, ויותר לא יפרש ולא יכריע הש"ת בדיני התורה שלא בשמים היא, אלא הסכים מתחילה להבנת ופירוש חכמי התורה. ונמצא שאותיות התורה הם מלכים שעושיין כפי מה שמשמע מהתורה לחכמי התורה, אף שאולי לא היה כהבנת הש"ת.